

TIBBIYOT SOTSIYOLOGIYASI EVOLYUTSIYASI

ЭВОЛЮЦИЯ СОЦИАЛЬНОЙ МЕДИЦИНЫ

EVOLUTION OF SOCIAL MEDICINE

*Sodiqova Sh.M. – sots.f.dok., professor
O‘zbekiston Xalqaro Islom akademiyasi*

*Eryigitova L.A. - sots.f.f.d. (PhD)
<https://orcid.org/0000-0003-1110-2136>
Central Asian Medical University*

Sodiqova Sh.M., Eryigitova L.A. (2025). TIBBIYOT SOTSIYOLOGIYASI EVOLYUTSIYASI. Actacamu, 9(9), 207–211. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15151560>

Annotatsiya. Ushbu maqolada “Tibbiyot sotsiologiyasi va uning shakllanishi bosqichlari haqidagi ma’lumotlar tahlil qilingan. Mualliflar mamlakatimizda tibbiyot sotsiologiyasining rivojlanishi va uning ilmiy metodologiyasining ba’zi masalalari haqidagi fikrlari bayon qilingan.

Tayanch so‘z va iboralar. metodologiya, tabiatshunoslikka doir izlanishlar, ijtimoiy potologiya, davlat boshqaruvidagi tibbiy bilim va madaniyat masalalari, ijtimoiy institutlar.

Аннотация В данной статье анализируются сведения о социологии медицины и этапах ее становления. Изложены мнения авторов о развитии медицинской социологии в нашей стране и некоторых вопросах ее научной методологии.

Основные слова и фразы. методология, естественнонаучные исследования, социальная патология, вопросы медицинских знаний и культуры в государственном управлении, социальные учреждения.

Abstract. This article analyzes information about the sociology of medicine and the stages of its development. The authors' opinions on the development of medical sociology in our country and some issues of its scientific methodology are presented.

Key words and phrases: methodology, natural science research, social pathology, issues of medical knowledge and culture in public administration, social institutions.

Kirish. Sog‘liqni saqlash tizimi haqidagi zamonaviy g‘oyalarga muvofiq, fuqarolarning sog‘ligini muhofaza qilish bo‘yicha faoliyat tibbiyot va farmasevtikaning chegaralaridan ancha tashqariga chiqadi. Inson salomatligi uchun mohiyatan ekologik xavfsiz yashash muhiti, mehnat, turmush va dam olish sharoitlari, ovqatlanish tabiati, atrof-dagilar, jamiyat va davlat bilan munosabatlardagi ijtimoiy-psixologik iqlim muhim ahamiyatga ega. Muayyan odamning sog‘ligi darajasi irsiyatga, yoshga, organizmning moslashish qobiliyati va uning faoliyatiga va atrof-muhit omillarining umumiy ta’siriga bog‘liq.

Sog‘liqni saqlash tizimini samarali tashkil etish uchun asosiy tibbiy va sotsiologik omillar qatorini ajratib ko‘rsatish kerak; asosiy tibbiy va ijtimoiy jarayonlarning standart tibbiy va sotsiologik modellarini qurish; aniqlangan har bir omilning aholi salomatligiga, shuningdek, tibbiyot muassasalari faoliyatiga ta’sir kuchi va xususiyatini aniqlash hamda tibbiyot muassasalari tuzilishi va funksiyalari doirasidagi o‘zgarishlarni o‘rganishni hozirgi zamon ijtimoiy islohatlari talab etmoqda. Bozor iqtisodiyoti sharoitida tibbiyot, sog‘liqni saqlash, tibbiyot fanlari va ta’limni muvaffaqiyatli rivojlantirish uchun tibbiy va sotsiologik tadqiqotlarning metodik vositalarini egallash zarur. Ushbu analitik imkoniyatlar, birinchi navbatda, tibbiyot sotsiologiyasining ilmiy fan sifatida dolzarbligini belgilaydi, uning bevosita maqsadi sog‘liqni saqlash, tibbiyot va sog‘liqni saqlash muammolarining batafsil nazariy va empirik tavsiflarini taqdim etish va ularning rivojlanish istiqbollari aniqlashdir.

Shu bilan birga boshqa mamlakatlarning tarixiy tajribasi va shunga o'xshash tizimlari bilan taqqoslash kiradi.

Bu yana mahalliy tibbiyot sotsiologiyasining hozirgi darajasi metodologiyasini takomillashtirish, eng yaxshi xorijiy maktab va konsepsiyalarning ilmiy ishlanmalari va tavsiyalarini faol o'rganish va moslashtirish bilan belgilanadi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Tibbiyot sotsiologiyasining rivojlanish tarixi bir necha bosqichlardan iborat bo'lib ularni quyidagicha davrlarga ajratish mumkin:

Ilk davr. Bu davr mazkur fanning fan sifatida vujudga kelishi va rivoji bosqichi bo'lib u o'z ichiga XVI-XIX asrlarni qamrab oladi. Bugungi kunga qadar turli mualliflar tibbiyot sotsiologiyasining paydo bo'lishini tibbiyot va sog'liqni saqlash rivojlanishining turli bosqichlari bilan bog'lashga urinib keldilar [1]. Jahon miqyosida bu borada taniqli nemis olimi M.Susserning ilmiy–nazariy xulosalari ahamiyatli hisoblanadi. M.Susser bu haqida yozganidek, salomatlik bo'yicha dastlabki tibbiy sotsiologik izlanishlar V.Pettuning siyosiy iqtisodga oid «Siyosiy arifmetika» nomli asarida tahlil qilib berilgan [2]. Professor K.Vinter tibbiyot sotsiologiyasining boshlanishini XIX asrning o'rtalariga to'g'ri kelishini asoslab berishga harakat qilgan. O'z vaqtida sovetlar davri olimlaridan I.V.Vengrova (1970) va Yu.A.Shilinis (1986) tibbiyot sotsiologiyasining boshlanishini Mak-Intayr (1895) nomi bilan bog'laydilar [3]. Dunyo miqyosida tabiatshunoslik sohasidagi bilimlar rivoji XVI-XVII asrlar maboynida ilmiy yo'nalish doirasida taraqqiy etdi. Bunga misol qilib K.Liney kabilarning izlanishlarini eslash joiz. Aynan bunday izlanishlar jamiyat va undagi tibbiy sohani o'rganish qay darajada ahamiyatli ekanligini anglatdi.

Tibbiy sotsiologiyaning shakllanish davri birinchi bosqichi. Bu davrni XX asr boshlaridan birinchi jahon urushi davrigacha bo'lgan davr deb hisoblash mumkin. XX asrning boshlarida E.Blekvellning (1902) ikki jildlik “Tibbiy sotsiologiyaga oid ocherklar” to'plami, shuningdek, “Tibbiyot sotsiologiyasi” (1910) kitoblari nashr etildi. Tibbiyot sotsiologiyasining rivojlanishi uchun A.Gotjanning “Ijtimoiy patologiya” (1912) kitobi katta ahamiyatga ega bo'lib, u bugungi kunda ham dolzarb bo'lgan kasalliklarni ijtimoiy jihatdan o'rganishning fundamental tamoyillarini o'z ichiga olgan [4]. Aynan mazkur davrda AQSH da tibbiy va sotsiologik xarakterdagi ijtimoiy-statistik ishlar olib borildi. Masalan, iqtisodiy dinamikani aholi salomatligi ko'rsatkichlari bilan bog'lash va aniqlangan bog'liqliklarni sotsiologik nazariyalarga muvofiq tushuntirish borasidagi faoliyatni aynan tibbiyot sotsiologiyasidagi dastlabki izlanishlar deb hisoblash mumkin.

Sobiq SSSR hududida sotsiologiyaning usullari va nazariyalari XX asr boshlarida xali Rossiya imperiyachilik siyosati davridan boshlab tibbiyot sohasida qo'llanilgan. Albatta bunda g'arb mamlakatlarida aynan mazkur yo'nalishda olib borilayotgan tadqiqotlar va ilk izlanishlar ta'siri bor edi. Bunda asosan Germaniya tibbiyotidagi faoliyat ta'siri yetakchilik qilgan. 1909 yilda V. M. Bexterev nomidagi Rossiyadagi taniqli tibbiyot maskani Psixonevrologiya institutida sotsiologiyadan dars bergan Z.G.Frenkel hozirgi Tibbiyot profilaktikasi akademiyasida Rossiyada birinchi “Ijtimoiy gigiyena kafedrasini” ni tashkil etdi.

Rossiya yirik mustamlakalarga ega imperiya sifatida o'z tassarufidagi chekka o'lkalarda sog'liqni saqlash va aholi salomatligini yaxshilash borasida olib boriladigan siyosatida asosan mustamlakachilik manfaatlari pozitsiyasidan yondashgan. Xususan, O'rta Osiyoda misolida ham bunday siyosatni kuzatish mumkin. Faqat o'lkaga jo'natilgan rus askarlari hamda amaldorlari salomatligi doirasidagina tibbiy sohaga taalluqli bir yoqlama siyosat qo'llangan. Ko'p hollarda bu tarqalish havfi kuchli bo'lgan ommaviy epidemiyalar bilan bog'liq profilaktik choralar doirasidan chetga chiqa olmagan. Shu sababli bugungi Markaziy Osiyo mintaqasidagi sobiq ittifoqdosh respublikalarda davlatchilik taraqqiyotining ilk bosqichlaridanoq tibbiy sotsiologiya borasida faoliyat olib borilganligi haqida asoslimiz. Sababi mazkur mintaqa qadimgi va ilk o'rta asrlar davridanoq tibbiyot ilmida tamaddum beshiklaridan biri hisoblangan, Ibn Sino, Abu Bakr Roziydek taniqli tabib va mutaffakkir olimlar yetishib chiqqan. Ayniqsa markazlashgan davlatlar paydo bo'lgan davrlardayoq mavjud davlat boshqaruvida tibbiyot va uning jamiyat ravnaqidagi o'rni masalasi boshqaruvdagi siyosatning bosh yo'nalishlaridan biri sifatida qaralgan. Mavjud ta'lim sistemasida maktabdan boshlab oliy ta'lim hisoblangan madrasa ta'limining barcha bosqichlarida tibbiyot ilmi

majburiy va zaruriy fanlar qatorida o'rgatilgan. Jamiyat hayotida tibbiy bilim va madaniyat masalalari targ'iboti olib borilgan.

Tibbiy sotsiologiyaning shakllanish davri ikkinchi bosqichi - bu davr asosan birinchi va ikkinchi jahon urushi oralig'idagi davr deb qarash mumkin.

G'arbda tibbiy sotsiologiyaning paydo bo'lishining rasmiy sanasi Buyuk Britaniyada N.Sigeristning fundamental tadqiqotlari e'lon qilingan paydo bo'lgan 1923-yil deb hisoblanadi [5]. Sobiq SSSRda ham bu davrga kelib 1929-yilgacha mahalliy tadqiqotchilar Moskva, Leningrad, Riga, Xarkov kabi yirik shaharlarida jamiyat ijtimoiy taraqqiyotiga salbiy ta'sir ko'rsatayotgan alkogolizm, ruhiy kasalliklar, fohishalik illatlarining oqibatlari hamda shu kabi boshqa yo'nalishlarda tibbiy sotsiologik tadqiqotlar olib bordilar. Ayni shu davrda g'arb mamlakatlarida ham sotsiologiya fanining muhim bir sohasi sifatida V.Stem "Medsinada rivojidadagi ijtimoiy omillar" (1941) va L.Xenderson "Doktor va bemor ijtimoiy tizim sifatida" (1935). Biroz vaqt o'tgach, R. Faris va V. Dun ham shizofreniya bilan kasalxonaga yotqizilgan bemorlarning ijtimoiy ahvolini o'rganishdi ("Shahar joylarida ruhiy kasalliklar", 1939), N.Rouland esa psixiatrik shifoxonalar bo'limlarida shizofreniya bilan og'rigan bemorlar o'rtasidagi munosabatlarni tasvirlab berdilar (Psixiatriya, 1938). Tadqiqotlar shizofreniya bilan og'rigan bemorlarning tarqalishi va shahar aholisining hududiy tabaqalanishining ijtimoiy jarayonlari o'rtasidagi bog'liqlikni o'rnatdi, garchi unda qilingan sotsiologik umumlashtirishlar chuqur tahlil bilan tasdiqlanmagan bo'lsa ham ular dam olish faoliyati va natijalari bugungi kungacha ahamiyatini yo'qotmagan boshqa hodisalar xususida o'rganishga imkoniyat berdi.

Tibbiyot sotsiologiyasining mustaqil fan sifatida rivojlanish davri - XX asrning 50-80 yillariga to'g'ri keladi. Ikkinchi jahon urushidan keyin tibbiyot sotsiologiyasi mustaqil fan sohasi sifatida vujudga keldi: uning muammolarini ishlab chiqishda tibbiyot sotsiologiyasi bilan shug'ullanuvchi shifokorlardan tashqari, keng doiradagi professional sotsiologlar ham qatnashdilar. XX asrning 50-yillarida. AQSH, Buyuk Britaniya, Germaniya va boshqa mamlakatlarda tibbiyotning o'rni va o'rni, sog'liqni saqlash tizimi, bemorning o'zini zamonaviy ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlarda va tibbiy yordam uchun sotsiologik ta'limga bo'lgan ehtiyojni tibbiy va sotsiologik tushunishning barqaror usullari mavjud. Shakllangan tibbiyot xodimlari. XX asrning 50-yillari o'rtalarida AQSHda tibbiy sotsiologiyaning rivojlanishidagi jiddiy bosqich bo'ldi. Hollingshead va Reddichning Nyu-Xeyven tadqiqoti, psixiatrik materiallarga asoslangan va ruhiy kasallikning ijtimoiy tarqalishiga urg'u beradi. AQSH va Buyuk Britaniyada bir qator ijtimoiy-epidemiologik va tibbiy-sotsiologik tadqiqotlar boshlandi, ularning asosiy maqsadi sotsiologiya, ijtimoiy psixologiya va ijtimoiy tibbiyotdagi nazariy modellarning asosiy xulosalarini tekshirish edi.

Salomatlik va kasallikning tibbiy-sotsiologik tushunchasi o'z mohiyatiga ko'ra tibbiyot sotsiologiyasining predmetini zamonaviy tushunchada ajratib ko'rsatdi [5]. Bu mavzu aholi salomatligini ijtimoiy belgilash, unga ijtimoiy jarayonlar va institutlarning ta'siri, shu jumladan sog'liqni saqlash tizimi ijtimoiy tashkilot turi sifatida.

Tibbiy sotsiologiya fanining hozirgi holati - asosan XX asrning 80-yillaridan boshlab to hozirgi kungacha bo'lgan davrni o'z ichiga oladi.

Zamonaviy G'arb tibbiy sotsiologiyasi global nazariy umumlashtirishdan qochishga intiladi. Zamonaviy sotsiologiyada Tibbiyot sotsiologiyasi ko'plab olimlar tomonidan sotsiologiyaning yoki tibbiyotning bir bo'lagi sifatida, sotsiologiya va tibbiyotning "chorrahasida joylashgan" fan sifatida qaralgan [6]. Adabiyotda ushbu mutaxassislik uchun bir nechta nomlar mavjud edi: salomatlik va kasallik sotsiologiyasi; sog'liqni saqlash va tibbiyot sotsiologiyasi; tibbiy sotsiologiya; tibbiyotda sotsiologiya; sog'liqni saqlash sotsiologiyasi; ijtimoiy tibbiyot; ijtimoiy epidemiologiya va boshqalar. Bu holat o'z navbatida hamshira, shifokor va bemorning individual faoliyati sohasidagi tadqiqotlar tibbiyot sotsiologiyasida tadqiqot standartiga aylanishiga olib keldi.

Tadqiqot metodologiyasi. Hozirgi vaqtda tibbiyot sotsiologiyasida nazariy tushunchalar yetishmaydi. Hozirgi vaziyat ko'p jihatdan postindustrial jamiyatning zamonaviy jarayonlari tibbiy va ijtimoiy texnologiyalarning jadal rivojlanishiga sabab bo'lganligi bilan bog'liq. Zamonaviy yuqori texnologiyalarga asoslangan bilim talab qiladigan, sanoat tipidagi davolash, diagnostika va profilaktika majmualari o'z faoliyatiga jadal sur'atlarda millionlab odamlarni jalb etmoqda. Bu avvalgi nazariy tushunchalarga mos kelmaydigan kasallik va salomatlik haqidagi mavjud xulq-atvor

stereotiplari va g'oyalari tubdan o'zgartirishga olib keldi. Tibbiyot sotsiologlarining say-harakatlari bilan ijtimoiy o'zgarishlarning mohiyatini aniqlashga va sog'liqni saqlash organlari mohiyatini anglashga vatibbiy muassasalar organkarinitibbiy va tashkiliy faoliyatini, shuningdek, shaxslarning hatti harakatlarini adekvat ba modellarini yaratishga qaratilgan.

O'zbekistonda tibbiyot sotsiologiyasining rivojlanishi sobiq SSSR dagi holat bilan bog'liqdir. Tibbiyot sotsiologiyasining birinchi ta'riflaridan biri sobiq SSSR hududida N. Dobronravov tomonidan 1924 yilda taklif qilingan [7]. Uning fikricha, tibbiyot sotsiologiyasi sotsiologiyaning salomatlik, kasallik va tibbiy yordam bilan bog'liq ijtimoiy muammolarni, aholi salomatligi va mehnat qobiliyatining ijtimoiy taraqqiyotdagi rolini o'rganadigan bo'limidir. Keyinroq taniqli olim M.A. Anoxin Tibbiyot va sog'liqni saqlash sotsiologiyasining vazifalarini belgilab, tibbiyot sotsiologiyasi sog'liqni saqlashning profilaktikasi, davolash va bemorlarni ijtimoiy va mehnat rehabilitatsiyasining sotsiologik jihatlari bilan shug'ullanadigan soha deb hisobladi. U bemorning shifokorlar, hamshiralari, boshqa shaxslar va tashkilotlar bilan munosabatlarining sotsiologik xususiyatlarini, ijtimoiy omillarning sog'likka, shu jumladan ruhiy salomatlikka ta'sirini o'rganadi. 1960 - yillarda ijtimoiy gigiyenaning o'ziga xos rasmiy tiklanishi aniq sotsiologiya deb ataladigan narsaning tan olinishi bilan bir vaqtda sodir bo'ldi. 20-asrning 60-70 yillari oxirlarida mamlakatda tibbiy, ijtimoiy va tibbiy-sotsiologik muammolarning keng doirasi faol o'rganila boshlandi. Tibbiyot sotsiologiyasi sohasida fundamental nazariy ishlar paydo bo'ldi. Bunday fundamental nazariy tadqiqotlar Yu.P. Lisisin, G.I. Tsaregorodsev, E.M. Izutkin, I.V. Davidovskiy, V.P. Petlenko, G.X. Shingarov singari olimlarning faoliyatlarida o'z ifodasini topgan. [8] Tibbiyot muassasalari faoliyatidagi ijtimoiy-iqtisodiy omillar va hodisa va jarayonlarning mamlakat aholisining sog'lig'ini saqlashdagi iqtisodiy oqibatlarini o'rganish, bu borada turli mamlakatlar sog'liqni saqlash tizimlarini solishtirishga alohida e'tibor qaratildi.

Keyingi bosqichda mahalliy tibbiyot sotsiologiyasining yana bir ilmiy yo'nalishi - sog'liqni saqlashda ijtimoiy marketing asoslari yaratildi. Sog'liqni saqlash va tibbiyot nafaqat statistik, balki sotsiologik usullar bilan ham - ijtimoiy xulq-atvor nuqtai nazaridan o'rganila boshlandi. Bu tibbiy-ijtimoiy tizimlar va ijtimoiy jarayonlarni yaxlit idrok etishga, transformatsiya jarayonining ijtimoiy mexanizmlari va oqibatlarini aniqlashga qaratilgan sog'liqni saqlashning dolzarb muammolarini o'rganish imkonini berdi. To'plangan keng ko'lamlari empirik tibbiy va sotsiologik ma'lumotlar keyinchalik qiyosiy tadqiqotlar uchun ishonchli asos bo'ldi va zamonaviy Rossiya sog'liqni saqlash tizimini o'zgartirishning haqiqiy shakllarini yaxshiroq tushunishga imkon berdi. Mahalliy tibbiyot sotsiologiyasi rivojlanishining zamonaviy davri oldingi bosqichlarning nazariy va uslubiy yutuqlarini o'zlashtirib, rivojlangan ilmiy an'analarni saqlab qoladi va shu asosda yangi nazariy yo'nalishlarni shakllantiradi.

Sog'likni saqlash tizimiga sotsiologik yondashuv zaruriyati va uning metodologik asoslari ham muhim ahamiyat kasb etadi. Zamonaviy dunyoda tibbiyot-shu jumladan sog'liqni saqlash odamlar uchun eng muhim soha sifatida ba'zan odamlarga siyosat va iqtisodiyotdan ko'ra ko'proq ta'sir qiladi. Sog'liqni saqlash tizimi nafaqat shaxsga, balki butun jamiyat hayotiga ta'sir qiladi. Tibbiyot, tibbiy amaliyot va sog'liqni saqlashning ijtimoiy tizimdagi rolini tushunish, sog'liqni saqlashning tibbiy, ijtimoiy, iqtisodiy va siyosiy muammolari tibbiyot sotsiologiyasida o'z o'rnini topdi.

Olingan natijalar. Tibbiyot sotsiologiyasi fuqarolarning salomatligi va mehnat faoliyatini oldini olish, saqlash va mustahkamlash, umrini uzaytirish bo'yicha qo'shimcha ijtimoiy-psixologik chora-tadbirlarni ishlab chiqish maqsadida sotsiologik yondashuvlardan foydalangan holda:

- sog'liqni saqlash tizimining jamiyat hayotidagi o'rni va roli;
  - jamiyatning turli qatlamlarining ijtimoiy-iqtisodiy omillarning aholi salomatligi holatiga va tibbiy yordamni tashkil etishga ta'siri haqidagi g'oyalari;
  - sog'liqni saqlash tizimida, uning muassasalarida va tibbiyotda ijtimoiy institut sifatida sodir bo'ladigan ijtimoiy jarayonlarning ishlashi va rivojlanishi kabi muammolarni o'rganadi.
- Shu bilan birga, tibbiyot sotsiologiyasi:

- tibbiyotning vazifalarini nafaqat kasalliklarni davolash, jismoniy azob-uqubatlarni engillashtirish va nogironlarga yordam berish, balki jamiyat tomonidan barcha muhtojlarga ijtimoiy yordam sifatida qaraydi;
  - ijtimoiy, madaniy, psixologik va boshqa omillarni hisobga olgan holda kasallikning yuzaga kelish ehtimoli va uni davolash manzarasini ko'rib chiqadi;
- sog'liqni saqlash sohasidagi sotsializatsiya jarayonlarini o'rganadi, bemor va shifokorning xatti-harakatlarini, sog'liq va kasalliklarga individual va jamoatchilik munosabatlarini ijtimoiy nuqtai nazardan o'rganadi ijtimoiy-iqtisodiy omillarni hisobga olgan holda, sotsiologik usullardan foydalangan holda, aholi salomatligi va tibbiy yordamni tashkil etish holatini tahlil qiladi;
- inson kasalligi va salomatligi sohasiga ta'sir etuvchi ijtimoiy institutlarning (guruhlar, ijtimoiy maqomlar, rollar, qadriyatlar, me'yorlar, sanksiyalar va boshqalar) ijtimoiy harakati va o'zaro ta'siri mexanizmlarini o'rganadi. Ijtimoiy-iqtisodiy omillarni hisobga olgan holda, sotsiologik usullardan foydalangan holda, aholi salomatligi va tibbiy yordamni tashkil etish holatini tahlil qiladi;
  - inson kasalligi va salomatligi sohasiga ta'sir etuvchi ijtimoiy institutlarning (guruhlar, ijtimoiy maqomlar, rollar, qadriyatlar, me'yorlar, sanksiyalar va boshqalar) ijtimoiy harakati va o'zaro ta'siri mexanizmlarini o'rganadi. Ijtimoiy-iqtisodiy omillarni hisobga olgan holda, sotsiologik usullardan foydalangan holda, aholi salomatligi va tibbiy yordamni tashkil etish holatini tahlil qiladi;
  - inson kasalligi va salomatligi sohasiga ta'sir etuvchi ijtimoiy institutlarning (guruhlar, ijtimoiy maqomlar, rollar, qadriyatlar, me'yorlar, sanksiyalar va boshqalar) ijtimoiy harakati va o'zaro ta'siri mexanizmlarini o'rganadi.

Xulosa: Insoniyat o'z tamaddumining ilk davrlaridan boshlab toki bugungi kungi zamonamizga qadar salomatlik insonning hayotdagi yashovchanligining eng asosiy shartlaridan biri bo'lib kelgan. Jamiyat barqarorligi va ravnaqida ham aholi sog'ligi – salomatligining o'zni barcha davrlarda ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Tibbiy sotsiologiya jamiyatning tibbiyot sohasiga jamiyat tuzilishidagi asosiy ijtimoiy institut, muhim bir tizim deb qaraydi va uni o'rganadi. Mazkur sohadagi mavjud ijtimoiy determinizm, sog'liqni saqlash tizimida shakllangan ijtimoiy konsepsiyalar taraqqiyoti, tibbiyot sohasining ijtimoiy garmoniyasi hamda tibbiyotdagi muammolarni sotsiologik tahlil qilish, shifokorlik kasbining ijtimoiy mavqeyi, shifokor va bemor munosabatlari, tibbiyotdagi ijtimoiy tadqiqotlari doirasida o'rganishi bugun sotsiologiyaning alohida bir sohasi sifatida o'rganishning ahamiyati muhimligiga asoslanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Рещетников. А.В. Социология медицины. М.; GEOTAR- Mediya, 2007,
2. Bekmurodov M.B. Inson kapitali – taraqqiyot omili.- Toshkent: Ma'naviyat, 2015
3. M.Suasser tibbiyotdagi ilk sotsiologik tahlil XIX asrning 20 –yillariga taaluqli deb hisoblagan o'z qarashlarini 1962 yilda nashr etilgan asarida ta'kidlab o'tgan.
4. Aristotel. Poetika. – Toshkent, O'zbekiston, 2012.
5. Кравченко А. И. Практическая социология и менеджмент. Учебник, М. – 2005
6. Sodiqova Sh.M. Boshqaruv sotsiologiyasi. – Toshkent: Akadem.nashr. 2019
7. Добренков В.И. Кравченко А.И. Методы социологического исследования. Москва, ИНФРА –М, - 2004.